

SELETUSKIRI

Esmapiigul peitu jäävad seosed kommunismiohvrite ning memoriaali lahenduse vahel hakkavad memoriaali süvenedes avanema, pakkudes külastajale võimaluse ise avastada ning kogeda liigutatavat ruumielamust mitmel vaimsel tasandil.

Asukoht – Võistlustöö pakub memoriaali asukohaks Paldiski linnast põhja poole jääva pankranniku. Põhjuseks on sealne metafüüsiline maastik, mis nõukogude okupatsiooni ajal oli suletud piirkond, kuid nüüd on taas kõigile kättesaadav. Asukohavaliik sümboliseerib meie kodumaa kui territooriumi vabanemist kommunistliku režiimi kütkestest. Samas paigutab olulise objekti levinud Tallinn-Tartu-Narva liinilt kõrvale, tutvustades inimestele seni vähem tuntud, kuid imelist piirkonda. Memoriaali ümbruses asuvad mitmed huvitavad objektid: tuletorn, tuulikute park, nõukogude armee rannakaitsepatari komandotorn, pankranniku vaateplatvorm ja veel erinevaid varemeid. Kokku moodustub sürrealne maastikuline kompositsioon, mis soodustab mõtetesse süüvimist ning mälestamaks kõiki kes kommunistliku okupatsiooni pärast on kannatanud.

Memoriaal – Kommunistlik režiim ilmus inimeste ellu ootamatult, sama ootamatult avaldab külastajale oma mõtmed ning tegeliku olemuse ka käesolev memoriaal. Eemalt vaadates pea olematu ning maapinnal asetsev rajatis, avaneb vaatajale alles selle juurde jõudes. Lihtne ring muutub äkitselt sügavaks silindriks koos keerulise sisekosmosega, mis arvestab nii maastiku iseärasusi kui ka ilmakaari ning päikesesüsteemi seaduspärasusi. Silindri diameeter on 20m ning sügavus maapinna sisse sisse samuti 20m. Silindri ümber on teine suurem silinder, mille sees kulgeb pikk, kümne vahemadega trepp memoriaali südamesse, alumisele tasandile. Memoriaali sisenejale tekib ruumielamus peatselt tuletama meelde nõukogude süsteemiga kaasnevaid emotsioone. Jõudes lähedale avastame selle tegelikud mõtmed, sisenedes selle sisse, avastame keeruka sisse sisemise struktuuri. Liikudes mööda silindrite vahelises pilus olevat treppi, nägemata lõppu ega algust, vaadates kaugenevat taevaviirgu peakohal, teadmata täpselt kaugele veel minna tuleb ning kaua juba tulnud on, kogeb inimene sarnaselt paljude kommunismiohvritega teadmatus aspekti. Jõudes alla, astub külastaja kesksesse ruumi, olles suure silindri põhjas, nüüd saab inimene kogeda võimsat ruumielamust, tunnetada oma väiksust. Keset ringikujulist põrandat on ala, kuhu saab vabalt paigutada küünlaid, tekib isetekkeline installatsioon, isemoodi altar kõigi mälestatavate auks.

Lootus – Eestlaste jaoks on läbi terve nõukogude okupatsiooniperioodi sõltuvalt Eesti geograafilisest asendist tekkinud ida-lääne sünonüüm kujutamaks vaba maailma ning raudse eesriide taga asuvat Nõukogude Liitu. Planeeritav memoriaal kaasab ida-lääne suunalise telje oma struktuuri. Olles silindri alumisel tasandil avaneb külastajale täpselt läände suunduv galerii – „Lootuse galerii“. Kui inimest ümbritsevad silindri justkui raudne eesriide, läbitu mass, siis tunneli otsas on valgus, lootuskiir, vabadus. Liikudes läbi galerii lääne poole läheneb valgus ning lõpuks avaneb silmapiirini ulatuv merevaade, vabaduse sünonüüm. Kaks korda aastas, kevadisel ja sügisel pöörpäeval loojub päike silmapiiril täpselt läände. Nendel päevadel paistab päike enne loojumist täpselt läbi galerii, valgustades hetkeks kommunismiohvrite mälestustahvli, mis asub silindri idapoolsel seinal. See tuletab meelde, et alati on lootus, alati on lootuskiir. Galerii väljumisel paekindist jätkub see vee kohale sirutuva vaateplatvormiga, mis pakub head võimalust vaadelda pankrannikut ebatavalise nurga alt ning võimaldab inimestel pääseda ka alla mere äärde. Praegu seal selline võimalus puudub.

Materjal – Eestis on hulgaliselt kasutuseta seisvaid ning lagunevaid nõukogude ajal püstitatud kolhooshooneid ja rajatisi. Sisuliselt võib kommunismiohvrite hulka lugeda lisaks repressiooniteele ka meie maa, mis sai suure osas laastatud ja ebaökoonoomselt eksploateeritud. Memoriaali paepinnasesse süvistatud maht on vooderdatud selliste rajatiste lammutamisest saadud tellistega. Samuti on nendest tellistest loatud sisemine silinder, mis moodustab memoriaali sisse silindri ruumi. Nii aitab memoriaali rajamine ideeliselt kaasa ka Eestimaa puhastamisele lagunevatel kolhoosirajatistest. Kõrgusel mis jäävad inimese ulatusse, on siin seal müürist pooleldi välja ulatuvad telliseid, mis võimaldavad sinna paigutada küünlaid. Tekib ilus, tulukestega ümbritsetud ruum.

Inspiratsioon – Memoriaali arhitektuur on igavikulisi geomeetrisi kujundeid kasutav, tahtmata vihjata konkreetsetele poliitilistele või ideoloogilistele sümbolitele. Memoriaali arhitektuurne lahendus toetub metafüüsilise ruumielamuse pakkumisele ning seotusele ümbritseva maastikuga, mis soodustavad mõtisklust ning süvenemist memoriaali tegelikkude otstarbesse. Lihtne geometria peidab endas keerukamaid seoseid, meenutades kohati Étienne-Louis Boullée teoseid 18. sajandist. Tehnilisteks märksõnadeks on kestvus, ilmastikukindlus, lihtne hooldatavus ning vandalismikindlus.

